

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

МУСТАФАЄВА АННА ІВАНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри кримінального права*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ЕМБРІОНА ЗА ЗАРУБІЖНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Майже в кожній розвинутій державі сучасного світу людське життя визнається найвищою цінністю. Політика в таких державах спрямована на підвищення рівня життя та забезпечення здоров'я і добробуту населення. Такі права людини є невідчужуваним і гарантується низкою основних нормативних актів, таких як Загальна Декларація прав людини, Декларація прав, свобод людини і громадянина, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод та ін. Безсумнівно, момент початку життя як з теоретичного аспекту, так із правового є дуже важливим, однак законодавчо цей момент не є остаточно врегульованим і кожна держава або група держав мають «особисті» погляди на вирішення цієї проблеми. Це не тільки породжує певні складнощі, це, наприклад, доконало врегульований. Це, зі свого боку, прямо впливає на необхідну кримінально-правову охорону ембріону.

У всякому разі, аналіз зарубіжного кримінального законодавства показує, що ставлення законодавців до питання кримінально-правової охорони життя ненародженої дитини дуже різне. Зупинимось більш детально на вирішенні цього питання у Федеративній Республіці Німеччини (далі ФРН).

Відповідно до положень Кримінального кодексу ФРН 1871 року (з усіма змінами та доповненнями), жінки на всіх термінах вагітності повинні визнавати за плодом право на життя. Положення про переривання вагітності визначенні у семи статтях, які містяться в розділі 16 «Карані діяння проти життя». Причому, кримінальна відповідальність встановлена не тільки за «прямі» дії, які спрямовані на протиправне переривання вагітності. В ньому є склад злочину, якій передбачає відповідальність за «агітацію» щодо переривання вагітності. Така «непряма» кримінально-протиправна діяльність може набувати і форм, які пов'язанні з рекламування матеріалів, предметів або пристроїв, які можна використовувати для абортів (параграф 219-А) або за продаж товарів для проведення абортів [1].

Кримінально-правова охорона ембріона у Федеративній Республіці Німеччини також регламентується Законом про захист ембріонів (це німецький кримінальний закон, який регулює екстракорпоральне запліднення – далі ЕКЗ). Зокрема, він має на меті запобігти неправильному використанню методів ЕКЗ для створення людських ембріонів і захистити людські ембріони від використання в некомерційних цілях, наприклад, для дослідницьких цілей [2].

Цей закон набув чинності 1 січня 1991 року. Він є так званим додатковим допоміжним кримінально-правовим законом, якій складається із 13 розділів, які присвячені репродуктивній медицині. З точки зору

змісту, Закон про захист ембріонів регулює правила штучного запліднення (запліднення *in vitro*) і поводження з людськими ембріонами у ФРГ. Метою закону є перешкодити науці та дослідженням вільно розпоряджатися цими ембріонами без обмежень, щоб захистити людське життя від самого початку.

Підкреслюючи безумовну соціальну користь цього Закону, більш детальний його аналіз з українських правових позицій дає змогу сформулювати певні питання, зокрема: де в ньому чітко визначенні обмеження, які спрямовані на захист ембріонів? Які репродуктивні методи дозволені, а які ні? Як лікарям доводиться поводитися із заплідненими яйцеклітинами та ембріонами? Коли такі особи підлягають судовому переслідуванню та наскільки високі відповідні законодавчі санкції спрямовані на захист ембріонів?

У всякому разі відразу отримати відповіді на ці та інші «суміжні» запитання складно тому, що цей Закон здебільшого складається з «забороняючих» кримінально-правових положень і в основному спрямований на покарання осіб, які порушують встановлені заборони. Наприклад, Розділ 1 цього Закону визначає, серед іншого, які методи репродуктивної медицини не можна використовувати (заборонено) у ФРГ. До них відносяться, наприклад: перенесення чужої незаплідненої яйцеклітини; штучне запліднення яйцеклітин з іншою метою, ніж досягнення вагітності; перенесення більше трьох ембріонів протягом циклу; запліднення більшої кількості яйцеклітин, ніж необхідно передати жінці за один цикл; видалення ембріона до його імплантації в матку з метою передачі його іншій жінці; запліднення більше трьох ооцитів (грец. – яйцеклітина) протягом циклу тощо.

Закон про захист ембріонів також визначає, що повинні очікувати лікарі, якщо вони штучно запліднюють яйцеклітини, а потім здійснюють перенесення ембріона, не маючи згоди на будь-який із цих кроків. Наприклад, якщо ні жінка, чия яйцеклітина була залучена, ні чоловік, чия сперма була використана, не дали згоди на все, відповідальний лікар карається штрафом або позбавленням волі на строк до трьох років. Закон про захист ембріонів також забороняє запліднення після смерті.

Цей Закон також передбачає покарання за навмисну штучну модифікацію клітин зародкової лінії людини з метою їх подальшого використання для запліднення. Відповідно до параграфу 5 у цьому випадку передбачено штраф або позбавлення волі на строк до п'яти років. Таких самих покарань можуть бути застосовані до лікаря, який вирішує створити клонів людини або вивести гібридів, які є водночас людиною та твариною. Це також включає перенесення людського ембріона тварині або гібридного ембріона тварині чи жінці.

Потрібно відмітити, що він отримує певну критику і в «середині» ФРН. Наприклад, він, як вважається, дискримінує гомосексуальні пари, що, по-перше, вже не є таким актуальним, як раніше, а, по-друге, в деяких випадках навіть змушує бездітні пари виїжджати за кордон, щоб створити сім'ю.

В цілому, Закон про захист ембріонів, якому вже майже 30 років, громадська думка та фахівці вважають одним із найсуворіших у всій

Європі. Наприклад, сурогатне материнство, яке дозволено у багатьох державах, цим Законом у ФРН заборонено. Тому, сучасну правову ситуацію у ФРН, яка регламентується Законом про захист ембріонів, багато лікарів та представників інших спеціальностей, вважають застарілою. В той же час, з інших позицій, репродуктивна медицина, так би мовити, знаходиться ще в зародковому стані. В усякому разі, проблеми захисту регіону набуває все більших положень щодо свого подальшого обговорення. При цьому, розуміючи реальні каральні можливості кримінального законодавства, в той же час, потрібно розуміти, що захист ембріону повинен, в першу чергу, відбуватися за рахунок, так званого, регулюючого законодавства, а вже його значні порушення, повинні «знаходитись» у кримінально-правовій сфері.

Список використаних джерел:

1. Strafgesetzbuch. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/>
2. Gesetz zum Schutz von Embryonen (Embryonenschutzgesetz – ESchG). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/eschg/BJNR027460990.html>

Ключові слова: права людини, кримінально-правова охорона, ембріон, захист, закон.

Key words: human rights, criminal law protection, embryo, protection, law.

НЕКОВАЛЬ ЄГОР ІГОРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального права*

СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 160 КК УКРАЇНИ

Обов'язковим елементом складу будь-якого кримінального правопорушення є його суб'єкт, якій і вчиняє кримінально-протиправні посягання. У кримінальному праві є визначення загального та спеціального суб'єкта кримінального правопорушення.

Суб'єктом кримінального правопорушення, за визначенням П. С. Магишевського, вважається «фізична особа, яка вчинила заборонене кримінальним законодавством діяння у віці, з якого може настати кримінальна відповідальність, та яка усвідомлювала суспільну небезпечність такого діяння і керувала ним» [1, с. 12–13]. Аналогічного погляду щодо поняття суб'єкта кримінального правопорушення дотримуються В. Я. Тацій [2, с. 67], М. Й. Коржанський [3, с. 79] та інші автори.

На думку С. В. Чорней, більш повним визначенням цього поняття «слід вважати фізичну осудну або визнану в установленому законом порядку обмежено осудною особу, яка вчинила заборонене кримінальним законодавством діяння у віці, з якого, відповідно до КК України, може наставати кримінальна відповідальність» [4, с. 125–128].

Kuzmin Eduard Eduardovich A few thoughts on 'internationality' of Ukrainian Criminal Law	213
Мусиченко Ольга Михайлівна Кримінальна відповідальність за незаконне використання гуманітарної допомоги	215
Попович Олена Василівна Вчинення домашнього насильства щодо дитини як ознака, що кваліфікує злочин	219
Степаненко Оксана Василівна Кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством	223
Тавлуй Олена Вікторівна Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України як обставина, що виключає протиправність діяння	226
Тімофєєва Лілія Юріївна Пропорційність кримінальної відповідальності за викрадення майна в умовах воєнного стану.	229
Хімченко Світлана Анатоліївна Кримінально-правова охорона лікарської таємниці	231
Чугуніков Ігор Іванович Повторність як форма множинності у проєкті нового КК України	235
Drobchak Alla Leonidivna, Protasov Evgeny Leonidovich Ukraine's criminal law system faces significant challenges to combat crime and ensure justice	239
Дорошенко Костянтин Костянтинович Представництво в суді без повноважень та надмірний формалізм	242
Лещенко Андрій Вікторович Актуальні проблеми покарання за катування	245
Малишева Марина Валеріївна Кримінально-правова характеристика потерпілого у кримінальному правопорушенні, передбаченому ст. 142 КК України «Незаконне проведення дослідів над людиною».	248
Мальцев Максим Вікторович Зарубіжний досвід забезпечення безпеки при виконанні робіт з підвищеною небезпекою.	251
Мустафаєва Анна Іванівна Кримінально-правова охорона ембріона за зарубіжним законодавством	254
Нековаль Єгор Ігорович Суб'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 160 КК України	256